

Asia: VN/538/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi jätelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Yleiset säännökset (Luku 1)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen luvusta 1 ja sen perusteluista

5a § Sivutuotteet ja 5b § Jätteeksi luokittelun päätyminen

Kiertotalouden tavoitteena on resurssitehokkuus tuotannossa, jätteiden synnyn ehkäiseminen ja jätteiden käsittely niin, että ne voidaan palauttaa takaisin hyödylliseen käyttöön. Tämän tavoitteen toteuttamisessa sivutuotteilla ja jätteeksi luokittelun päättymisellä (EOW) on merkittävä asema. Koska tuotteiden ja kemikaalien ja toisaalta jätteiden lainsäädäntöympäristö ei ole, eikä ole tarkoituksenmukaistakaan olla, täysin yhtenäinen, on käytettävä harkintaa ja noudatettava varovaisuusperiaatetta kun materiaalien statusta muutetaan. Kiertotalouden edistämisen kannalta statuksen muutoksista tehtävä päätöksenteko tulisi saada sujuvaksi, toisaalta päätöksenteko vaatii hakijalta kattavaa selvitystä ja päätöksentekijältä asiantuntijuutta. Kun sivutuotteeksi tai jätteestä tuotteeksi luokittelu on tehty, on sen käyttöön ottaja tai markkinoille asettaja vastuussa tuote-, kemikaali- ja muun lainsäädännön ja vaatimusten täyttymisestä.

EU:n jätedirektiivin nyt implementoitavan muutoksen mukaan jäsenmaiden tulee tehdä EOW-päätöksiä myös tapauskohtaisesti, soveltaen kuhunkin tapaukseen erikseen määrättäviä vaatimuksia, mm. liukoisuus- ja pitoisuusrajoja. Näitä onkin Suomessa jo tehty käyttäen erilaisia ilmoitus-, lausunto- tai ympäristöluvan muutosmenettelyjä. Käytännön yhtenäistämiseksi nyt annettussa ehdotuksessa tapauskohtainen EOW-päätös tulisi tehdä ympäristönsuojelulain mukaisessa luvassa tai luvan muutoksessa.

Fortumin näkemyksen mukaan ympäristöluvalla tai sen muutoksella tehtävä tapauskohtainen EOW-päätös ei ole sujuva ratkaisu. EOW-päätös on ensisijaisesti tuoteturvallisuusasia eikä se liity paikallisiin päästöihin tai muihin ympäristövaikutuksiin, joiden hallintaan ympäristö lupa on tarkoitettu. Sen sijaan prosessit ja muu toiminta, jonka tuloksena uusiomateriaaleja syntyy,

käsitellään ympäristöluvassa. Jos statusmuutoksesta päätetään ehdotetun mukaisesti ympäristöluvassa, päätöksentekijä voi olla valtion lupavirasto, suuren kaupungin ympäristöviranomaisen tai pienen kunnan viranomaisen, joka hoitaa ympäristötoimen ohella muitakin toimialoja. Lupaa hakevat toiminnanharjoittajat joutuvat näin eriarvoiseen asemaan käsittelijän asiantuntemuksen ja perehtymismahdollisuuksien suhteen. Lisäksi toiminnanharjoittaja, joka haluaisi tuotteistaa jonkun materiaalin, jota syntyy useassa laitoksessa samoin menetelmin ja kriteerein, joutuisi hakemaan jokaiselle laitokselle samanlaisen ympäristöluvan muutoksen. Näiden syiden vuoksi näemme, että ehdotettu hajautettu päätöksentekomalli ei ole hallinnon eikä yritysten resurssien järkevää käyttöä. Ehdotettu lupamenettely voisi johtaa siihen, että suunnitteilla olevien EOW-materiaalien käsittelylaitoksien tarve hakea erilliset ympäristöluvat käsittelylle ja jätteeksi luokittelun päättymiselle katsottaisiin liian suureksi riskiksi hankkeelle, jolloin investointipäätöksiä ei syntyisi. Tämä johtaisi Suomen kiertotalouden kehittymisen hidastumiseen.

Fortum ehdottaa, että jätelain 5b §:ssä jätetään toistaiseksi pois 3 momentin kohta, jossa mainitaan jäteluokittelun päättämisestä ympäristöluvassa ja että ympäristöministeriö käynnistää välittömästi hankkeen, jonka tavoitteena on luoda sujuva ilmoitusmenettely, jolla sivutuote- ja jätteeksi luokittelun päättymisen luokitus voidaan ratkaista. Mallia voidaan ottaa esimerkiksi ns. MARA-asetuksen menettelystä.

Pidämme tärkeänä, että kaikki sivutuote- ja jätteeksi luokittelun päättymisen päätökset kerätään rekisteriin, ja että ne ovat julkisia, lukuun ottamatta liikesalaisuuksia. Ympäristölupiin sisältyviä luokittelupäätöksiä on käytännössä mahdotonta löytää kattavasti ympäristölupa-asioiden tietopalvelusta, joten ehdotettu menettely ei täytä tavoitetta tehtyjen päätösten julkisesta tiedonjakamisesta. Ehdottamamme ympäristölupaa keveämmin menettelyin toteutettavat päätökset tulee kerätä esimerkiksi jätetietojärjestelmän rekisteriksi, johon soveltuvin osin olisi pääsy myös ympäristöhallinnon ulkopuolisille tahoille.

Kiertotalouden laajempaa merkitystä heikentää edelleen se, että kansallisesti tehtävät päätökset eivät ole automaattisesti voimassa Suomen ulkopuolella eivätkä muiden jäsenmaiden päätökset päde suoraan Suomessa. Suomen tuleekin olla aktiivinen EU:ssa ja edistää kansallisten EOW-päätösten tunnustamista eri jäsenmaiden välillä ja pidemmällä aikavälillä EU-laajuisten materiaali kohtaisten EOW-kriteerien voimaansaattamista. Tämän tavoitteen edistämiseksi komission tulisi seurata kokonais kuvan saamiseksi myös jäsenmaiden tapauskohtaisia jätteeksi luokittelun päättymisen päätöksiä, jotta käytäntöjen yhdenmukaisuutta ja EU-tasaisen sääntelyn tarvetta voidaan arvioida.

Kiertotalouden tavoitteissa, mm. komission julkaisemassa muovistrategiassa, on vaatimuksia kierrätettyjen raaka-aineiden käytölle. Tämä edellyttää sertifioitua merkintää tai muuta tunnistamistapaa, jolla valmistajat voivat vakuuttaa siitä, että raaka-aine on kokonaan tai osin kierrätettyä materiaalia. Vapaaehtoisesti tällaisia sertifiointeja on jo otettu käyttöön (esim. EuCertPlast) Suomi voi edistää yhteisen, luotettavan ja tarpeeksi kunnianhimoisen sertifioinnin käyttöönottamista Euroopan tasolla.

Fortum haluaa vielä muistuttaa, että jätteen kierrättäminen tai muu materiaalihyödyntäminen jätteenä ympäristöluvan perusteella on oltava edelleen ”hyväksyttyä”. Kansalliset EOW-kriteerit tai tapauskohtaisissa päätöksissä annetut raja-arvot, kuten liukoisuus- tai pitoisuusraja-arvot, eivät saa päätyä raja-arvoiksi jätteenä hyödyntämiseen, vaan jätteiden kyseessä ollessa asia on ratkaistava ympäristö lupa-asiana kussakin tapauksessa erikseen.

Yhteenvedona Fortum esittää, että tapauskohtainen jätteen luokittelun päätyminen ratkaistaan muulla hallintopäätöksellä kuin ympäristöluvalla. Tätä menettelyä lähdetään kehittämään välittömästi. Kaikki voimassaolevat jätteeksi luokittelun päättymisen ja sivutuotteeksi luokittelun päätökset kerätään osittain julkiseen rekisteriin.

6 § Muut määritelmät

6 § 1 momentti kohdat 1 ja 1a Vaarallinen ja vaaraton jäte

Fortum pitää vaarattoman jätteen määritelmän lisäämistä tärkeänä. Näin tulee selväksi vaarallisen jätteen määrittelyn poissulkevuus: jäte on joko vaarallista tai vaaraton. Lisäksi jätteellä voi olla muita ominaisuuksia (esim. POP-jäte).

Monen vuosikymmenen kokemuksen perusteella voimme todeta, että kentällä on edelleen epäselvyyttä siitä, kenen velvollisuus on tehdä päätös jätteen luokittelusta vaaralliseksi. Erityisesti silloin, kun on kyseessä rajatapaus (jätteellä on EWC-koodeissa kaksoisluokitus), jää jätteen luokitus usein epäselväksi tai se jätetään jätteen käsittelijän tehtäväksi. Jätelain perusteella on kuitenkin selvää, että jätteen tuottajan on velvollisuus tuntea omassa toiminnassaan syntyvien jätteiden koostumus ja ominaisuudet ja päättää luokituksesta. Tätä nykyisenkin lain mukaista selvällä ovelvollisuutta tulee edellen korostaa ympäristöluvuissa ja lupavalvonnassa sekä viranomaisohjeistuksessa.

6 § 1 momentti kohta 3 d POP-jäte

Fortum pitää hyvänä sitä, että POP-jätteen määritelmä on sisällytetty 6 §:ään, jolloin se vahvistaa myöhemmin laissa säädettyjä vaatimuksia POP-jätteiden jäljitettävyydelle, kirjanpidolle ja raportoinnille; katso lausuntonne kohdassa ”Muut jätelain pykälät”.

6 § kohdat 15, 15 a ja 15 b Hyödyntäminen

Jätehierarkia eli jätelain 8 § etusijajärjestyksen käsitteet ovat vuosikausia olleet vaikeasti tulkittavia ja termejä ”kierrätys”, ”hyödyntäminen” ja muita lainsäädännön ulkopuolisia termejä kuten ”uusiokäyttö” ja ”hyötykäyttö” käytetään sulavasti sekaisin. Lakiesityksessä on selvennetty näitä määritelmiä siten, että 8 § Etusijajärjestys Suomen jätelaissa on nyt selkeämmin esitetty kuin jätedirektiivissä, jossa määritelmissä ja jätehierarkiassa esiintyvät erikseen käsitteet ”hyödyntäminen” (sisältää mm. kierrätyksen) ja ”materiaalina hyödyntäminen” ja ”muu hyödyntäminen”. Lakiehdotuksen mukaisesti voidaan nyt selkeämmin erottaa mm. mineraalisia aineksia korvaavien korkeatasoisten jäteperäisten materiaalien kierrätys yksinkertaisemmasta jätteiden käyttämisestä maantäyttöön, joka olisi nyt jätehierarkiassa kierrätystä alemmalla tasolla.

Jätedirektiivi sallii jätehierarkian noudattamisesta poikkeamisen, jos katsotaan, että alemmpitasoinen käsittely on jollekin jätteelle ympäristön ja terveyden kannalta ja elinkaaritarkastelujen kannalta parempi käsittely. Sen sijaan tämä poikkeamismahdollisuus ei tarkoita sitä, että esim. jätteen valmistaminen polttoaineeksi voitaisiin luokitella vastaavien tarkastelujen perusteella kierrätykseksi. Polttavat käsittelyt estävät materiaalin kierrättämisen alkuperäisessä ja sitä vastaavassa käytössä, eikä jätteen polttamista tai polttoaineen valmistamista jätteestä tule koskaan luokitella jätehierarkiassa samalle tasolle kuin kierrätys.

Jätedirektiivin (Suomessa jäteasetuksessa) liitteet hyödyntämis- ja käsittelytoimista eivät tue nykyisiä jätteenkäsittelytoimia eikä direktiivin R-koodeja käyttämällä voida aina erotella jätehierarkian eri asteita. Tätä kysymystä Suomi voisi nostaa esille EU-työssä ja esittää uudistusta, jolla nykyiset R- ja D-luokitukset että EU:n jäteluettelo ja EWC-koodit (EWC) korvattaisiin nykyajan yhdyskunnan toimintoja ja jätehuoltoa ja sen tarpeita paremmin vastaavilla koodistoilla.

Fortum tukee ehdotuksen esittämien määritelmien muutoksia kohdissa 15, 15 a ja 15 b.

Yleiset velvollisuudet ja periaatteet (Luku 2)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen luvusta 2 ja sen perusteluista

11 a § Uudelleenkäytön valmistelun edistäminen

Tämän pykälän sisällön näemme oikeudellisesti hyvin hankalana. Tosin sen soveltaminen ei todennäköisesti tule olemaan laajaa, koska se perustuu kirjalliseen sopimukseen, eikä laissa ole pakottavaa määräystä sopimuksen aikaansaamiseksi. Sinänsä muutos voisi pahimmillaan antaa oikeuden esim. kilpailijoille kaapata toiminnanharjoittaman keräämät jätteet uuteen käsittelyyn, joka voitaisiin luokitella uudelleenkäytön valmisteluksi. Toiminnanharjoittaja, joka jätteen joutuisi luovuttamaan, velvoitettaisiin valvomaan vastaanottajan toiminnan asianmukaisuutta. Lisäksi toiminnanharjoittajan tulisi kohdella kaikkia jätteitä uudelleenkäyttöön haluavia tasapuolisesti. Perustelutekstissä on tuotu esille, että luovuttaminen perustuisi sopimukseen ja kohtuulliset keräyskustannukset voidaan periä jätteen vastaanottajalta.

Fortum ehdottaa, että pykälän 11 a §:n perustelutekstiä muokata niin, että se vahvistaa jätteen haltijan oikeutta mm. sisällyttämällä mahdollisiin perittäviin kustannuksiin jätteen haltijan liiketoimintaan kohdistuvat jätteen luovuttamisesta aiheutuvat menetykset.

15 a § Kielto polttaa tai sijoittaa kaatopaikalle uudelleenkäytön valmistelua tai kierrätystä varten kerättyä jätettä

Tällä pykälällä halutaan todennäköisesti lisätä jätehuoltoketjun toiminnan uskottavuutta ja korostaa jätehierarkian velvoitteita. Perusteluissa on oikein tuotu esiin mahdolliset tilanteet, joissa poikkeaminen olisi mahdollista. Tähän listaan tulisi vielä lisätä syyksi epäonnistunut jätteen syntypaikkalajittelu. Esimerkiksi voiteluöljyksi kerätty öljyjäte voidaan joutua polttamaan, jos siihen on sekoitettu sellaisia öljyalaatuja, jotka estävät kierrätyksen tai muovipakkausjäte-erä voi sisältää niin paljon sekajätettä, että koko erä on pilaantunut. Nämä syyt eivät välttämättä ole poikkeuksellisia – Suomessa kuluttajamuovipakkausten keräyksen alkaessa tämä oli jopa yleistä.

Fortum ehdottaa lisättäväksi perustelutekstiin poikkeamisen mahdollisuuden myös epäonnistuneen syntypaikkalajittelun vuoksi.

15 b § Hyödynnettävän vaarallisen jätteen laadun varmistaminen

Turvallisen kiertotalouden ja haitattomien materiaalikiertojen varmistamiseksi tulee uusioraaka-aineissa ja tuotteissa kielletyt aineet ja niitä sisältävät jätteet erotella ja käsitellä siten, että ne poistetaan lopullisesti kierrosta. EU:n jätedirektiivissä tämä ns. decontamination-periaate on esitetty puutteellisesti, kun erotteluvaatimus kohdistetaan vain vaarallisiksi luokiteltuihin jätteisiin. On yhtä tärkeää erotella vaaralliset aineet, seokset tai osat vaarattomiksi luokitelluista jätteistä kuin vaarallisista ennen kierrätystä. Tämä todetaankin Suomen jätelakiehdotuksen tätä pykälää koskevassa perustelutekstissä. Siksi ehdotamme erotteluvaatimuksen kohdistettavaksi kaikkiin jätteisiin, ei vain vaarallisiksi luokiteltuihin. Suomi voisi tässä ottaa edelläkävijän roolin ja ajaa vastaavan parannuksen sisällyttämistä myös EU-lainsäädäntöön. Aihe on ajankohtainen juuri nyt, kun EU:n 2020 kiertotalouden toimintasuunnitelmaan on otettu mukaan käsiteltäväksi jäte-, tuote- ja kemikaalilainsäädännön rajapintakysymykset ja ratkaisujen kehittäminen korkealaatuiseen lajitteluun ja epäpuhtauksien poistamiseen jätteistä.

Fortum esittää, että sekä jätelain 15 b §:n otsikosta että ensimmäisestä virkkeestä termi ”vaarallinen jäte” korvataan sanalla ”jäte”.

17 § Vaarallisten jätteiden sekoittamiskielto

Vaarallisen jätteen sekoittamiskiellon vahvistamisella jätedirektiiviin tehdyn muutoksen mukaisesti ei ole käytännössä vaikutuksia Suomessa.

Fortum toteaa, että tahattoman tai tahallisen sekoittamisen estämisen varmistamiseksi tulee ympäristöhallinnon jatkaa informaation jakamista vaarallisten jätteiden luokittelusta ja jätenimikkeiden valinnasta niin valvontaviranomaisille kuin jätehuollon toimijoille.

Kunnan vastuulla oleva jätehuolto (luku 5)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen luvusta 5 ja sen perusteluista

Lakiesityksessä ehdotetaan lisättäväksi merkittävästi kunnan (eli käytännössä kunnallisten jäteyhtiöiden) roolia yhdyskuntajätehuollossa. Fortumin näkemyksen mukaan näin suurien muutosten hyötyjen tulisi olla selkeästi suuremmat kuin näiden haitat. Nyt ehdotettu muutos kuljetusjärjestelmään tulee vakavasti vaikuttamaan yksityisen jätehuoltotoimialan toimintamahdollisuuksiin ja sen myötä Suomen kiertotalouden innovatiivisten palvelujen ja investointien toteutumista ja työpaikkojen syntymistä. Kiertotalouden edistäminen edellyttää monimuotoisia ja vaihtoehtoisia palvelukonsepteja, joita tulee pystyä tarjoamaan myös kotitalouksille. Parhaiten tämä toteutuu markkinaehtoisessa toiminnassa ja vapaan kilpailun turvin.

Kun jätelakiesitys esittää kiinteistöjen sekä seka- että biojätteiden että myös pakkausjätteiden kuljetuksien järjestämistä siirrettäväksi koko Suomessa kunnan vastuulle, kasvaa kuntien, eli käytännössä kunnallisten jätehuoltoyhtiöiden lakisääteisen toiminnan liikevaihto vastaavasti. Tämän myötä kasvaa myös se 10 %:iin liikevaihdon absoluuttinen arvo, jolla kuntayhtiö voi harjoittaa markkinaehtoista liiketoimintaa menettämättä hankintalain sidosryhmäasemaansa. Lain perusteluissa siirtyvän liikevaihdon arvoksi arvioidaan 100 miljoonaa euroa. Näin ollen kunnallisille jätehuoltoyhtiöille tulisi 10 miljoonan euron verran lisää mahdollisuuksia tarjota palveluja samoille kilpailluille markkinoille, joilla yksityiset jätehuoltoyhtiöt toimivat kunnallisista jätehuoltoyhtiöistä poikkeavin liiketoimintaedellytyksin. Tämä heikentää yksityisen jätehuoltosektorin kilpailuasemaan yrityksille suunnattujen palvelujen tarjoamisessa.

Tuottajavastuu ja juomapakkaukset (Luvut 6 ja 7)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen luvusta 6 ja 7 sekä niiden perusteluista

47 §, 49 a-d §, Tuottajavastuujärjestelmään kuuluvien pakkausjätteiden jätehuoltomalli

Lakiesityksessä ehdotetaan säädettävän pakkausjätteen kiinteistökohtaisen erilliskeräyksen järjestämisen siirtämistä kokonaan kuntien yksinoikeudeksi. Eesityksen mukaan tuottajien ja kuntien tulisi nopeasti, puolen vuoden sisällä lain voimaantulosta, saada aikaan sopimus/sopimuksia siitä, kuinka keräyksestä maksettava korvaus maksetaan tuottajilta kunnille. Lakiehdotuksen mukaan korvaus tulisi maksaa samoin perustein ja samassa suhteessa kerättyyn pakkausjättemäärään. On

todennäköistä, että erisuuruiset ja logistisesti erilaiset kunnat eivät pääse sopimukseen yhteisestä puitesopimuksesta tai Kuntaliiton valtuuttamisesta neuvottelijaksi. Kun lisäksi ehdotetaan vielä suuria muutoksia toisen neuvotteluosapuolen eli tuottajien organisoitumiseen, on odotettavissa, että sopimuksen/sopimusten aikaansaaminen on vaikeaa ja tulee johtamaan eriasteisiin valituksiin. Ratkaisun löytyminen saattaa kestää vuosia, erityisesti jos joudutaan ehdotettuun pakolliseen sovittelumenettelyyn.

Kuluttajien muovipakkausjätteiden tuottajavastuuseen perustuva jätehuolto aloitettiin Suomessa vasta vuonna 2016. Järjestelmää on kehitetty varsin nopeasti ja määrätietoisesti, ja lyhyessä ajassa on toteutettu suomalainen malli, jossa pantittomat kuluttajamuovipakkaukset kierrätetään Suomessa uusiomuoviraaka-aineeksi, joka myös käytetään Suomessa, jopa suomalaisissa brändituotteissa. Jätehuoltojärjestelmää on kehitetty koko ajan ja markkinaehtoinen kiinteistökeräys on laajentunut vuosi vuodelta niin, että keräysmäärät ovat kasvaneet joka kuukausi alusta lähtien. Nykyinen Fortumin muovipakkausten lajittelu- ja kierrätyslaitoskapasiteetti alkaa täyttyä ja pian on aika tehdä päätöksiä seuraavasta askeleesta.

Fortumin suuri huoli on se, että lakiesityksen myötä päädytään pattitilanteeseen, joka seisauttaa kaiken pakkausjätehuollon kehittämisen kokonaan. Investointipäätösten, niin Fortumin kuin kaikkien muidenkin, tekeminen tulee olemaan jäissä usean vuoden ajan. Epävarma tilanne, jossa ei ole tietoa jätevirroista eikä sopimuskumppaneista voi rapauttaa koko hyvin alkaneen kehityksen. Alun perin vain melko harvojen kotitalouksien kannattama kuluttajamuovipakkausten keräämisestä kierrätettäväksi on tullut sitkeän valistustyön myötä kaiken kansan suosikki. Sen vuoksi tulee tarkasti pyrkiä välttämään sellaisia muutoksia, jotka voivat horjuttaa tätä hyvää kehitystä ja kuluttajien luottamusta erityisesti muovipakkausjätehuollon toimivuuteen.

Yksityiset jätehuoltoyritykset ovat kehittäneet markkinaehtoisesti pakkausjätteiden erilliskeräysliiketoimintaa kiinteistöiltä ja tämän kehityksen tulee sallia jatkoa. Olisi järkevämpää säätää koko maata koskeva erilliskeräysvelvoite kiinteistöille asteittain, alkaen kaupungeista ja suurista taajamista ja tarvittaessa laajentaa velvoitetta suunnitellusti. Muualla Suomessa tuottajien vastuu alkaisi vasta aluekeräyspisteestä tai yritysterminaalista. Näiden verkostoa voidaan tarvittaessa tihentää siellä missä kiinteistökeräystä ei tuottaja järjestetä. Tällöinkin kiinteistökohtaista keräystä haluavat voisivat pakkausjätteen noudon tilata, mutta olisivat velvollisia itse maksamaan keräyksen. Tällöin nykyinen kehitys jatkuisi ilman katkoja, keräykseen tulevat jätevirrat olisivat helpommin ennakoitavissa ja jätehuoltoyritykset voisivat perustaa investointi- ja muut liiketoiminnan kehitystoimensa ennakoitavalle säädöskehitykselle.

Tuottajille on jätedirektiivissä lähtökohtaisesti määritelty 100 % kustannusvastuu pakkausjätteiden jätehuollosta. Emme näe mitään perusteltua syytä lieventää yleistä kustannusvastuuta 80 %:iin, varsinkin kun sen lainmukaisuus jätedirektiiviin nähden on epäselvä. Esityksen mallissa kuluttajille jäisi maksettavaksi jätemaksuina 20 % koko Suomen pakkausjätehuollosta, johon sisältyy myös yrityspakkausjätehuolto. Muovi- ja metallipakkausten yhteydessä kierrätyksen kannalta on järkevää kerätä myös muita pienikokoisia, kierrätykseen soveltuvia samaa materiaalia olevia jätteitä. Lakiin

tulee etsiä toisenlainen ratkaisu sille, kuinka näiden muiden jätteiden keräys tulisi korvata pakkausten tuottajille.

62 § Vaatimus pakkaustuottajayhteisöistä, joiden tulee kattaa kaikki pakkausmateriaalit

Lakiehdotuksessa esitetään, että pakkausten tuottajayhteisön toimialan tulee kattaa kaikki pakkausmateriaalit. Tämä tarkoittaa Suomessa sitä, että nykyisten erikoistuneiden, yhteen materiaaliin keskittyneiden tuottajayhteisöjen tulee ottaa hoitaakseen kaikkien muidenkin materiaalien tuottajavastuuasioita (ei käytännössä mahdollista) tai, kuten Suomessa tulee todennäköisesti käymään), syntyy yksi ”super-tuottajayhteisö”, joka kattaa kaikki pakkausmateriaalit. Tällöin nykyiset pakkausten tuottajayhteisöt lakkautetaan tai ne sulautetaan/yhdistetään tms. uuteen tuottajayhteisöön. Perusteluna tälle muutokselle lakiehdotus esittää tuottajayhteisöjen toiminnan tehostamisen ja yhden luukun periaatteen toteuttamisen tuottajille pakkausten tuottajavastuuvelvoitteiden hoitamisessa.

Fortum katsoo, että kaikkien keskenään hyvin erilaisia pakkausmateriaaleja edustavan yhden tuottajayhteisön luominen ei tule olemaan ongelmatonta. Pakkausmateriaalit kilpailevat keskenään ja on vaara, että niiden asema myös keskitetyssä tuottajayhteisössä ei ole tasa-arvoinen. Uuden organisaation syntyprosessi ja toiminnan järjestäminen sekä koko pakkausten jätehuollon arvoketjun toimijoiden juridisten sopimusten siirtäminen tai uusiminen vaativat aikaa ja työtä. Tämä aiheuttaa pitkäaikaisen häiriön ja kaikki kehitystyö ja investointihalukkuus halvaantuvat joksikin aikaa, jolloin riski toimivien järjestelmien rapautumisesta on suuri. Kaikki viiveet vähentävät mahdollisuuksia saavuttaa komission asettamat entistä vaativammat pakkaus- ja yhdyskuntajätteiden kierrätystavoitteet.

On myös oletettavaa, että uuden tuottajavastuuorganisaation päätökset voivat perustua eri seikkoihin kuin erikoistuneiden ja oman materiaalinsa tuntevien tuottajayhteisöjen ratkaisut. Kun tuottajat eli käytännössä Suomen päivittäistavarakauppa pyrkivät pelkästään kustannussäästöihin, on vaara, että suomalaisen kierrätystoiminnan edistäminen jää varjoon. Pakkausteollisuus sekä moni pakattuja tuotteita valmistava toimiala, joilla on halu kehittää koko jätehuoltoketjua ja pakkausten kiertotaloutta alkaen pakkausten suunnittelusta, tulevat jäämään ehdotetussa muutoksessa aliedustetuiksi.

Avoimuuden, yhden luukun periaatteen ja toiminnan tehostamisen tavoitteet voidaan saavuttaa myös erikoistuneiden tuottajayhteisöjen palveluyhtiön RINKI Oy:n toimintaa kehittämällä tai muun vastaavan koordinaatioelimen perustamisella. Laissa tulee säilyttää edelleen mahdollisuus yhteen materiaaliin erikoistuneisiin pakkausten tuottajayhteisöihin.

Yhteenvetona Fortum ehdottaa, että pakkausten erilliskeräystä kiinteistöiltä ja aluekeräyksenä kehitetään jouhevasti nykytilanteesta edeten markkinaehtoisella mallilla ja säätämällä asteittain

kiristyvät valtakunnalliset erilliskeräysvelvoitteet kiinteistöille. Tuottajien ja kuntien pakottamisesta yhteistyöhön erilliskeräyksessä luovutaan. Tuottajille asetetaan direktiivin mukaisesti 100 % kustannusvastuu pakkausten jätehuollosta. Muiden kuin pakkauksia olevien metalli- ja muovijätteen keräyksen kustannusten korvaamisesta säädetään tarvittaessa erikseen. Säilytetään edelleen mahdollisuus yhteen materiaaliin erikoistuneisiin tuottajayhteisöihin pakkausten jätehuollossa.

Muut jätelain pykälät

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen muista luvuista ja niiden perusteluista

Valvonta ja hallintopakko (Luku13, pykälät 118-136)

118 § ja 119 § Kirjanpito, POP-jätteet

Fortumin näkemyksen mukaan ehdoton edellytys POP-jäteasetukseen liittyvien velvoitteiden täyttämiseksi jätehuoltoketjussa on se, että POP-aineet tunnistetaan materiaaleissa ja tuotteissa jo ennen kuin niistä tulee jätettä. Kuten jätelakiehdotuksen perustelumuihostiossa todetaan, POP-jätteet ovat huonosti tunnettu ja tunnistettu jätelaji. Tietoa tulee saada lisää POP-aineita sisältäneistä teollisuuden käyttämistä raaka-aineista ja tuotteista, jotta 118 §:n velvoite voidaan täyttää. Jos toiminnanharjoittajalla on jätteen POP-jäteluonteesta tiedot selvilläolovelvollisuuden mukaisesti, saadaan tämä tieto kyllä siirtymään jätehuoltoketjussa eteenpäin jätteestä annettavien tietojen mukana.

POP-jätteiden kirjanpitoa varten tarvitaan asetus- tai ohjetasolla tietoja siitä, miten POP-jätteet kirjanpidossa käytännössä kirjataan. Näille jätteille ei ole jäteluettelossa EWC-koodeja PCB-jätteitä lukuun ottamatta. EWC-koodien käyttäminen tuskin onkaan toimiva ratkaisu kirjanpitoon.

Jotta uusiomateriaalit menestyvät raaka-ainemarkkinoilla, on niiden täytettävä samat kriteerit kuin neitseellisetkin raaka-aineet, myös turvallisuuden suhteen. Koska POP-aineiden käytölle uusissa materiaaleissa on rajoituksia, on samat vaatimukset pystyttävä täyttämään myös uusiomateriaaleilla. Tämän vuoksi on väistämätöntä, että takaisin käyttöön palautettavista jätteistä on eroteltava POP-aineita ja muita erityistä huolta aiheuttavia aineita(SVHC-aineet) sisältävät jätteet. Tähän liittyy myös 15 b §:stä antamamme lausunnon osa.

Fortum katsoo, että toiminnanharjoittajien selvilläolovelvollisuus POP-jätteistä ja niiden kirjanpitoovelvollisuus yhdessä sähköisen siirtoasiakirjamenettelyn avulla vahvistavat kiertotalouden turvallisuutta ja harmonisoivat jäte- ja kemikaalilainsäädännön rajapintaa.

118 § ja 119 § Jätteenkäsittelijän kirjanpito EOW-tuotteista ja -materiaaleista

Kirjanpitomääräykset jätteiden käsittelyssä syntyvistä tuotteista ja materiaaleista on vaikeaselkoisesti esitetty pykälissä 118 ja 119. Lisäksi 119 §:ssä on asetuksenantovaltuutus tarkemmista ohjeista.

Fortum ehdottaa, että jätelaissa esitetään otsikossa mainitut vaatimukset selkeämmin. Lisäksi tulee esittää pykälien ja annettavan asetuksen keskinäiset suhteet paremmin ymmärrettävässä muodossa.

121 §- 121 b § Siirtoasiakirja

Jätelaissa saatetaan voimaan jätedirektiivin vaatimus vaarallisten jätteiden ja POP-jätteiden paremmasta jäljitettävyydestä. Suomessa ratkaisuksi esitetään vaarallisten jätteiden sähköiseen siirtoasiakirjaan siirtymistä. Lisäksi ehdotetaan yhteisen, useita jätteisiin liittyvien rekistereiden sisältämän, tietojärjestelmän käyttöönottoa (Jätelaki luku 11). Siirtoasiakirjavelvollisuutta laajennettaisiin koskemaan myös kaikkia POP-jätteitä, kun nykyisin tätä käytetään vain vaaralliseksi luokitelluille POP-jätteille.

Siirtoasiakirjan laatimisvelvoite on laissa jo aiemminkin ollut jätteen haltijalla. Jätteen ensimmäinen haltija jätehuoltoketjussa on jätteen tuottaja. Käytännössä kuitenkin siirtoasiakirjan laatii useimmiten jätehuoltopalveluun kuuluvana osana jätteen vastaanottava käsittelijä jätteen tuottajan antamia tietoja käyttäen. Koska sama siirtoasiakirja seuraa jätettä syntypaikalta kuljetukseen ja ensimmäiseen käsittelypaikkaan asti, tulee ainoa toimiva käytäntö olemaan, että jätteenkäsittelijä siirtoasiakirjan laatimisen lisäksi toimittaa sähköisen siirtoasiakirjan tiedot ympäristönsuojelun tietojärjestelmään jätteen tuottajan puolesta. 121 § ja/tai 121 a §:n tekstiä tulee muuttaa niin, että sen perusteella on selvää, että tietojärjestelmään tietojen toimittamisen velvollisuus on sillä, joka aloittaa jätteen siirron eli jätteen tuottajalla eikä sillä, joka tosiasiallisesti sähköisen siirtoasiakirjan on laatinut. Lisäksi toteamme, että jätteen tuottajan selvilläölovelvollisuus jätteen ominaisuuksista, mm. sen mahdollisesta POP-jätteeksi luokittelusta on ehdoton edellytys sille, että siirtoasiakirjamenettely voidaan toteuttaa jätehuoltoketjussa.

Käytännön haasteena sähköisen siirtoasiakirjamenettelyn ja tietojen siirtämisen ympäristöhallinnon tietojärjestelmään on liian lyhyt valmistelu-aika. Vaikka voimaansaattamisen aikataulu on sidottu direktiiviin tulee toiminnanharjoittajille varata vähintään puoli vuotta omien järjestelmiensä yhteensovittamiseen tulevaan siirtoasiakirjarekisteriin.

Fortum ehdottaa, että siirtoasiakirjaa koskevissa pykälissä 121-121 a selvennetään jätteen alkuperäisen haltijan eli jätteen tuottajan velvollisuutta siirtoasiakirjan tietojen toimittamisesta

tietojärjestelmään. Lisäksi ehdotamme, että vaarallisten jätteiden ja POP-jätteiden siirtoasiakirja ja -rekisteri otetaan käyttöön viimeistään 1.1.2022 ja muiden jätteiden vastaavat käytännöt viimeistään 1.1.2023.

Erinäiset säännökset (Luku 15, pykälät 141-147)

142 § ja 142 a § Jätehuoltorekisterin tietopalvelu

Kuljettajien jätehuoltorekisteriotteiden julkinen tietopalvelu on pitkään ollut jätehuoltoalan toiveissa. Tietopalvelu tulee helpottamaan kuljettajien rekisteröitymisen ajantasaisuutta ja sisältöä ja vahvistaa alan vastuullisuutta.

Fortum kannattaa jätehuoltorekisterin tietopalvelun perustamista.

Muiden lakien muutettavat pykälät (ympäristönsuojelulaki, kemikaalilaki, rikoslaki ja laki rikesakkorikkomuksista)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne ympäristönsuojelulakiin, kemikaalilakiin, rikoslakiin ja ehdotetuista pykälämuutoksista ja niiden perusteluista

Ympäristönsuojelulaki

Katso lausuntomme kohdassa Yleiset säännökset

Asetusyhteenvedo

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätealan asetuksiin ehdotettavien muutosten keskeisestä sisällöstä

Ympäristönsuojeluasetus

Tapauskohtainen jätteeksi luokittelun päättyminen tulee kantamme mukaan ratkaista muulla hallintopäätöksellä kuin ympäristöluvan muutoksella (katso lausuntomme kohta Yleiset säännökset). Näin ollen ympäristöluvan sisältövaatimuksessa ei tule esittää päätökseen tarvittavia perusteluita ja muita tietoja jätteen statuksen muutoksesta. Hakemuksessa tulee kuitenkin sisältää tarpeelliset tiedot statuksen muutokseen liittyvistä prosesseista, niiden päästöistä ja muista

ympäristövaikutuksista sekä selvitys siitä, että käsittelyssä tapahtuu tai on suunnitteilla tapahtuvan jätteen luokittelun päättyminen.

Vaikutusten arviointi

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne perustelujen luvuista 4.2-5.

Vaikutusten arviointiin liittyvät kommentit on esitetty vastaavissa kohdissa yllä.

Muuta

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne perusteluiden muista osista ja muista mahdollisista asioista

Edellä esitetyn lisäksi Fortum haluaa tuoda esille muita seikkoja tästä lakiesityksestä sekä Suomen ja EU:n kiertotalouden lainsäädäntöympäristön kehittämisestä:

Jätelakimuutos tähtää EU:n jätedirektiivillä annettujen kiertotaloustavoitteiden kuten yhdyskuntajätteiden, pakkausjätteiden ja rakennusjätteiden kaikkia jäsenvaltioita velvoittavien kierrätystavoitteiden saavuttamiseen. Tavoitteet ovat yhdyskuntajätehuollossa vaativia ja nyt annettu jätelakiesitys sisältää useita suuria muutoksia nykyiseen Suomen jätteiden, erityisesti yhdyskunta- ja pakkausjätteiden jätehuoltoon. Ehdotukseen on tuotu direktiivin erilliskeräysvaatimukset ja näille luotu kansalliset kriteerit, eli lueteltu tarkasti minkä kokoisista kiinteistöistä ja millaisista taajamista eri jätejakeita on kerättävä ja kuka näitä saa kerätä. Kerääminen kierrätettäväksi ei kuitenkaan ole vielä kierrätystä. Muihin kiertotalouden arvoketjun osiin kuten uuden jätteenkäsittely- ja jalostamiskapasiteetin tai uusiomateriaalien käytön lisäämiseen ja kierrätysmarkkinoiden edistämiseen ei ole tuotu mitään lainsäädännöllistä tukea. Ehdotetun lainsäädännön toteutuessa Suomessa erilliskerättyjen jätteiden määrä kasvaa merkittävästi, mutta jätteille ei välttämättä ole olemassa mitään osoitetta.

E erityisen haastavaksi kiertotalouden investointien käynnistymisen tekee ehdotuksen esittämät suuret, systeemitason muutokset: määräys siitä, että pakkausjätteiden tuottajayhteisön on edustettava kaikkia eri pakkausmateriaaleja (JL 62§) sekä kuntien ja pakkausten tuottajayhteisöjen yhteistoimintavelvollisuus (§49 a-d). Näiden muutosten voidaan toteutuessaan ennakoida aiheuttavan epäselvän ja kiistaisen tilanteen, jonka myötä kierrätysliiketoiminta tulee jähmettymään paikalleen moneksi vuodeksi. Kierrätykseen liittyviä investointipäätöksiä ei voida tehdä vallitsevassa epävarmuuden tilassa. Kun ei ole varmuutta käsittelyyn tulevasta jätemäärästä, laadusta tai edes sopimusosapuolesta, ei edistymistä tässä tule tapahtumaan ja vaarana on, että pakkausjätteet tullaan kierrättämään Suomen ulkopuolella. Vaikutukset heijastuvat samalla työllisyyteen, alan innovaatioiden pilotointiin ja sitä kautta myös Suomen ympäristöalan osaamisen vientimahdollisuuksiin. E erityisen vakavasti nämä vaikutukset kohdistuvat hyvin käynnistyneeseen, mutta vielä kehitysvaiheessa olevaan muovipakkausjätteiden jätehuoltoon ja kierrätykseen.

Fortum toivoo, että Suomen jätehuollon kehittämisessä etsittäisiin kansallisia ratkaisuja varsinaisen kierrätyksen ja kierrätysmateriaalien kysynnän edistämiseksi. Lisäksi painoarvoa tulee siirtää sekä kansallisella että EU-tasolla teolliseen kiertotalouteen, johon ei tämä jätelakimuutos tuo paljoakaan uutta. Tähän liittyen ehdotamme harkittavaksi muutosta jäteverolakiin siten, että vaaralliset jätteet otettaisiin jäteverolain soveltamisalaan. Jätteiden kierrättämiselle tai muulle hyödyntämiselle on asetettu sama velvoite jätehierarkian noudattamiseen vaarallisille ja vaarattomille jätteille. Veron kohdistaminen vaarallisten jätteiden kaatopaikkasijoittamiseen toisi liiketoiminnallista kiinnostavuutta mm. erilaisten savukaasupäästöjen puhdistuksessa syntyvien jätteiden kierrätysmenetelmien kehittämiseen.

Lopuksi Fortum esittää, että Suomi toimii aktiivisesti EU:ssa edistämässä seuraavien asiakokonaisuuksien lainsäädäntöä kiertotaloutta edistävään suuntaan, siten kuin yllä olevassa lausunnossamme olemme tarkemmin kuvanneet:

- pääpainoa kohdistetaan entistä enemmän koko materiaalikierron arvoketjuun, ei pelkkään keräykseen
- uusioraaka-aineille luodaan vetoa markkinoilla tarvittaessa taloudellisia ohjauskeinoja käyttäen
- teollista kiertotaloutta edistetään lainsäädännöllisellä ohjauksella
- jätteen luokittelun päättymisestä laaditaan EU-tasoiset materiaalikohtaiset kriteerit sopiville materiaaleille, mm. yleisille mekaanisesti kierrätetyille muovipolymeereille
- edistetään kansallisten jätteen luokittelun päättymisestä tehtyjen päätösten yhteisiä hyväksymismenettelyjä uusioraaka-aineiden EU-markkinan luomiseksi
- kehitetään uusioraaka-aineiden kuten muovien yhtenäinen sertifiointi kierrätyksen luotettavaksi osoittamiseksi
- uudistetaan EU:n jäteluettelon, EWC- sekä R/D-koodien vastaamaan nykyajan jätehuoltoa, jätteitä ja kirjanpito- ja raportointitarpeita
- vahvistetaan turvalliseen kiertotalouteen ja haitattomiin materiaalikiertoihin tähtäävää lainsäädäntökehystä lisäämällä jätehierarkiaan ”decontamination” -askel ennen valmistelua uudelleenkäyttöön, kierrätystä ja hyödyntämistä.

Westerholm Auli

Fortum Oyj - Lisätietoja: Auli Westerholm, Fortum Recycling and Waste Solutions, auli.westerholm@fortum.com, p. 050 5300 264